

IRAK KÜRDİSTAN BÖLGESEL YÖNETİMİ
IRAQI KURDISTAN REGIONAL GOVERNMENT

ARICILIK **BEEKEEPING**

MEVCUT DURUM RAPORU
CURRENT SITUATION REPORT

ÜLKE / BÖLGE ARICILIK RAPORU / COUNTRY/REGIONAL BEEKEEPING REPORT

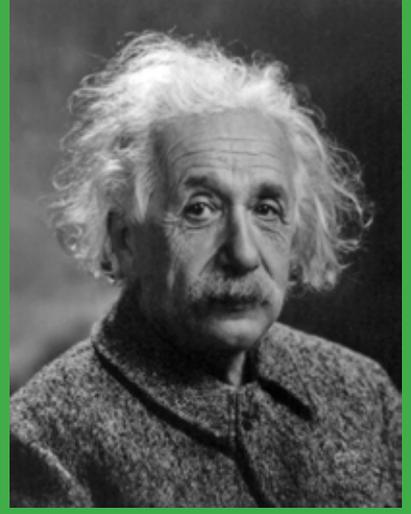
IRAK KÜRDİSTAN BÖLGESEL YÖNETİMİ
IRAQI KURDISTAN REGIONAL GOVERNMENT

ARICILIK BEEKEEPING

MEVCUT DURUM RAPORU
CURRENT SITUATION REPORT

“Eğer arılar yeryüzünden kaybolursa insanın sadece 4 yıl ömrü kalır. Arı olmazsa dölleme, bitki, hayvan, insan olmaz”

“If the bee disappeared off the surface of the globe, then man would have only four years of life left. No more bees, no more pollination, no more plants, no more animals, no more man.”

Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi Ancılık Mevcut Durum Raporu
Iraqi Kurdistan Regional Government Beekeeping Current Situation Report

Hazırlayan / Prepared by
Çiğdem SARISALTIK

Katkı Verenler / Contributors
Ayşegül Oğuz GOODMAN
David GOODMAN
Ertan KARABIYIK
Sinem BAYRAKTAR

Tasarım / Design
Kurtuluş KARAŞIN
www.kurtuluskarasin.com

Baskı / Edition
Altan Matbaası
www.altanmatbaacilik.com

1. Baskı / Edition - 1000 Adet / Copy
Haziran / June, 2015, Ankara

 Bu yayının bir kamu malıdır. Bir kısmından veya tamamından alıntı yapılabilmesi ve çoğaltılabilmesi için Kalkınma Atölyesi'nden izin alınmasına gerek yoktur.
This publication is public property. No permission of the Development Workshop is necessary to duplicate or quote this document in part or full.

Kalkınma Atölyesi / Development Workshop

Bilim, Kültür, Eğitim, Araştırma, Uygulama, Üretim ve İşletme Kooperatifi
Science Culture Training Research Implementation Production and Enterprise Cooperative
Dodurga Mah. Poligon Sitesi 30-A, Türkkonut
Çankaya-Ankara / Türkiye
+ 90 541 457 31 90

 <http://www.kalkinmaatolyesi.org>

 www.facebook.com/kalkinmaatolyesi

 @kalkinmaatolyesi

 info@kalkinmaatolyesi.org

İÇİNDEKİLER

CONTENTS

ÖNSÖZ	8
FOREWORD	
İRAK KÜRDİSTAN BÖLGESEL YÖNETİMİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER	10
GENERAL INFORMATION ON THE IRAQI KURDISTAN REGIONAL GOVERNMENT	
Duhok / Dihok	10
Erbil / Erbil	11
Kerkük / Kirkuk	11
Ninova / Nineveh	11
Süleymaniye / Suleymaniyah	11
İRAK KÜRDİSTAN BÖLGESEL YÖNETİMİ ARICILIK DURUMU	12
CURRENT STATE OF BEEKEEPING IN IRAQI KURDISTAN REGIONAL GOVERNMENT	
İRAK KÜRDİSTAN BÖLGESEL YÖNETİMİ'NDE ARICILIK PROJELERİ	14
BEEKEEPING PROJECTS IN THE IRAQI KURDISTAN REGIONAL GOVERNMENT	
İRAK KÜRDİSTAN BÖLGESEL YÖNETİMİ'NDE UYGULANAN ARICILIK PROGRAM VE PROJELERİ	16
BEEKEEPING PROGRAMS AND PROJECTS IMPLEMENTED IN THE IRAQI KURDISTAN REGIONAL GOVERNMENT	
İRAK TARIM YAPILANDIRMA VE GELİŞTİRME PROGRAMI	18
AGRICULTURE RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT PROGRAM FOR IRAQ (ARDI)	
DİĞER PROJELER	20
OTHER PROJECTS	
KÜRDİSTAN BÖLGESEL YÖNETİMİ ARICI BİRLİKLERİ	21
BEEKEEPING ASSOCIATIONS IN THE IRAQI KURDISTAN REGIONAL GOVERNMENT	
BÖLGEDE ARICILIĞIN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK ÖNERİLER	22
RECOMMENDATIONS FOR DEVELOPING BEEKEEPING IN THE REGION	
TÜRKİYE, BÖLGEDE ARICILIĞIN GELİŞTİRİLMESİ İÇİN NELER YAPABİLİR?	24
WHAT CAN TURKEY DO FOR THE DEVELOPMENT OF BEEKEEPING IN THE REGION?	

ÖNSÖZ

FOREWORD

Kalkınma Atölyesi, 2002 yılından beri sosyal kalkınma çalışmaları gerçekleştiren bir sosyal işletme kooperatiftir. Yaptığı çalışmalarından biri de arıcılık sektörüne yönelik katkı sağlamayı öngören Arı Dostu Kentler Programı'dır. Ayrıca gençlerin arıcılık sektörüne katılımını sağlamak, sektörün kaliteli ve farklı arı ürünleri üretimini gerçekleştirmesi için planlı ve

The Development Workshop is a social enterprise cooperative which has been conducting social development activities since 2002. One of its activities is the Bee Friendly Cities Programme, which aims to contribute to the beekeeping sector. Efforts are also made to ensure young people's participation to the beekeeping sector, and planned and collaborative initiatives are started to ensure the

işbirliğine dayalı girişimleri başlatmaya yönelik çabaları bulunmaktadır. Arıcılığın diğer ülkelerde nasıl uygulandığını gözlemlemeye ve öğrenmeye yönelik çalışma ziyaretleri ile uluslararası toplantılara katılım sağlanmaktadır.

Türkiye’de arıcılık faaliyetleri yaklaşık elli yıldır düzenli bir gelişme göstermekte, arıcılık girdilerinden ürünlerin pazarlanmasına kadar sektörün deneyimi ve bilgi birikimi artmaktadır. Türkiye’deki arı kolonisi sayısı ve özellikle bal üretimi dünya ölçeğinde önemli olmasına karşın başta komşu ülkeleri olmak üzere küresel piyasaya kıyasla arıcılık girdileri, arıcılık bilgisi, arıcılık teknolojisi, arı ürünleri ihracatı oldukça sınırlıdır.

Kalkınma Atölyesi olarak Türkiye’nin arıcılık bilgi ve deneyimini komşu ülkelere transfer etmek amacıyla, komşu ülke ve bölgelerin mevcut arıcılık durumlarını araştırma ve komşu ülkeleri ziyaret etme kapsamında bir dizi çalışma başlatılmıştır. Bu çalışmaların birincisi 2013 yılında Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı ile Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi arasında imzalanan Kalkınma İşbirliği Programı’ndan da hareketle Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi’nin arıcılık mevcut durum raporunun hazırlanmasıdır. Bu bağlamdaki raporlama çalışmaları Gürcistan, Ermenistan, İran, Irak, Suriye, Filistin, Lübnan, Yunanistan, Makedonya, Karabağ, Azerbaycan ve Bulgaristan’ı da kapsayacaktır.

Türkiye’deki arıcıların bilgi ve deneyimlerini komşu ülkelere aktararak ticaret üzerinden ilişkileri geliştirmek, bal arıları aracılığıyla toplumsal kalkınma çalışmalarına katkılarını sağlamak, böylece barışa, dostluğa, birlikte üretmeye, paylaşmaya ve doğanın yeniden üretilmesi ve korunmasına destek olmak bu araştırmaların temel işlevi olacaktır.

production of quality and various bee products by the sector. Study visits to other countries and participation in international meetings are also conducted to observe and learn practical examples of beekeeping in other countries.

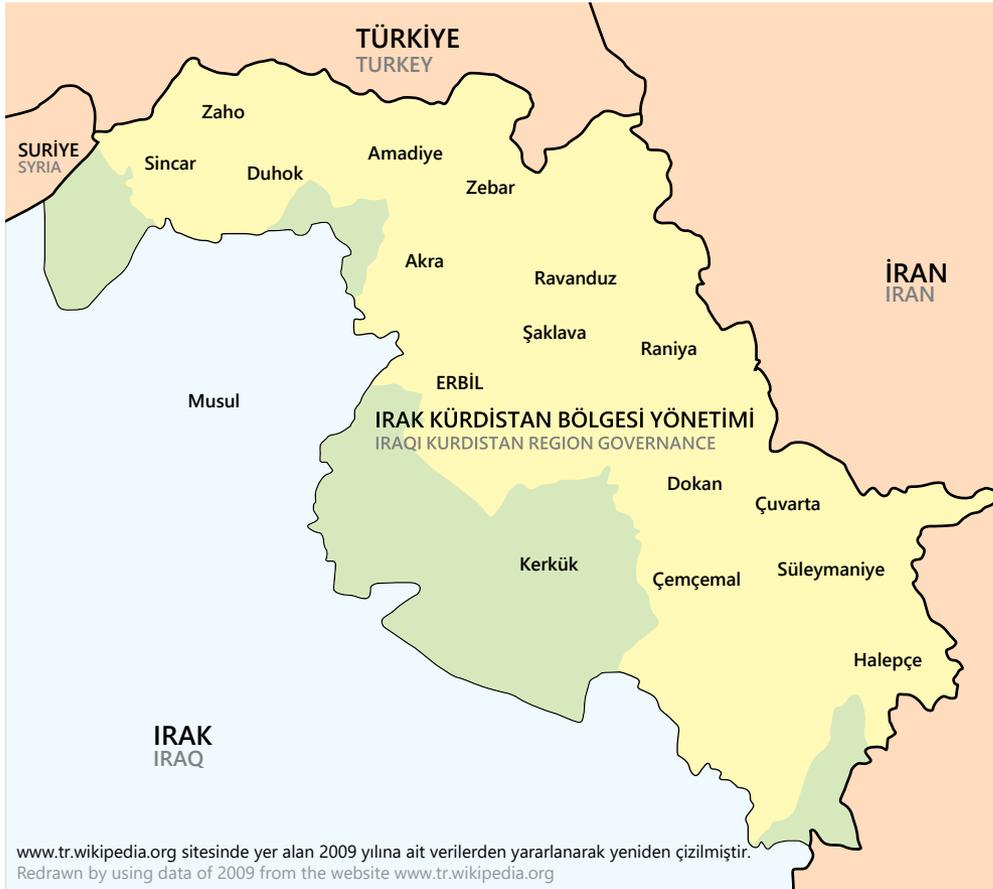
Beekeeping activities in Turkey have showed steady progress in the last 50 years, meanwhile experience and know-how of the sector from beekeeping inputs to marketing of products has improved greatly. Although the number of bee colonies and especially honey production magnitude in Turkey is compatible with the world scale, beekeeping inputs, apiculture knowledge, beekeeping technology and export of bee products are still limited in Turkey, in comparison to the global market and neighbouring countries.

The Development Workshop has begun a series of activities which include researching the current situation of beekeeping in neighbouring countries and regions, and conducting study visits to these countries, with the aim of transferring the knowledge and experience of Turkey to such countries. Accordingly, the first activity is the preparation of the Iraqi Kurdistan Region Beekeeping current situation report starting from the Development Cooperation Programme signed between Turkish Republic Ministry of Development and Iraqi Kurdistan Regional Government in 2013. The reporting activities will also include Georgia, Armenia, Iran, Syria, Palestine, Lebanon, Greece, Macedonia, Karabakh, Azerbaijan and Bulgaria.

The main function of these research activities will be to transfer knowledge and experience on beekeeping in Turkey to neighbouring countries with the aim of developing relationship through trade, ensuring contribution to development activities through honey bee activities and gaining support to peace, partnership, collaborative production, sharing and protecting and regenerating the nature.

IRAK KÜRDİSTAN BÖLGESEL YÖNETİMİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

GENERAL INFORMATION ON THE IRAQI KURDISTAN REGIONAL GOVERNMENT

- ● Irak'taki Kürdistan Bölgesi / Kurdistan Region in Iraq (2009)
- Tartışmalı bölgeler / Disputed territories

(Irak Anayasası'nın 140. Maddesi Kerkük kentinin statüsünü belirlemek amacıyla Aralık 2007'de referandum yapılmasını öngörmüştür. Ancak bugüne kadar hala bir referandum yapılmamıştır)

(A referendum is anticipated to change the Iraqi Constitution's Article 140 in December 2007 which will determine the status of the Kirkuk city. However, this referendum has not been taken place so far.)

Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi olarak bilinen bölge Irak'ın kuzey doğusunda bulunan özerk bir bölgedir. Bölge Bağdat'ın kuzeyine doğru uzanır ve doğuda İran, kuzeyde Türkiye, batıda Suriye ile sınırlıdır. Kerkük, Süleymaniye, Duhok ve Ninova eyaletlerini kapsar. En büyük şehirleri Erbil (başkent), Süleymaniye, Duhok, Zaho ve Keler'dir. Başkent Erbil'dir.

The region known as the Iraqi Kurdistan Regional Government is the autonomous area situated at the north of Iraq. The Region spans from the north of Baghdad and has borders with Iran to the east, Turkey to the north and with Syria to the west. Its provinces are Kirkuk, Suleymaniya, Dihok and Nineveh. Its largest cities are Erbil, Suleymaniya, Dihok, Zhako and Kelar. The capital city is Erbil.

Erbil

Nüfusla ilgili veriler yeterli olmamakla birlikte Erbil ve Süleymaniye nüfus birimlerinin yayınladığı son istatistiklere göre bölge nüfusu 7.7 milyona yaklaşmıştır. Bölgenin yüzölçümü yaklaşık 40 bin km²'dir. Bölge ekonomisi ağırlıklı olarak petrol sanayi, tarım ve turizme dayanmaktadır.

Nüfusla ilgili güvenilir kaynak olmadığı için şehir-kırsal nüfusuna dair ayrıntılı bilgi elde etmek zor olup, ancak mevcut kaynaklardan derlenen bilgilere göre bir değerlendirme yapılabilir: savaş öncesinde azımsanamayacak bir kırsal nüfusu varken

Although the data on population are insufficient, the latest figures declared by civil registries of Erbil and Suleymaniya indicate that the regional population is approximately 5.2 million. The land area of the region is close to 40 thousand km². The economy of the region is largely maintained by the petrol industry, agriculture and tourism.

As there is no reliable source concerning the size of the population, it is difficult to know the portion of populations of the urban and rural areas. However, the data obtained from existing sources allow the following assessment: before the war, a significantly high population was located in the rural areas but laying of mines

kırsal araziye döşenen mayınlar köy yaşamı ve tarım aktiviteleri için bir tehdit oluşturmaktadır. Bu nedenle de insanlar şehirlerde yaşamlarını devam ettirebilecek fırsatlar aramak için göç etmek zorunda kalmışlardır.

Geleneksel olarak bölge insanları köylerde yaşamış ve çiftçilik ve çoğunlukla koyun yetiştiriciliğiyle geçimlerini sağlamışlardır. Verimli topraklarından ve bölgeye düşen görece fazla yağmurdan dolayı bölge Orta Doğu'nun tahıl ambarı olarak tanınmıştır.

Genel olarak Irak'ta tarım sektörü son 30 yıldır çatışmalar, toprak verimin düşmesi, su kaynaklarının yanlış kullanımı gibi nedenlerden dolayı ihmal edilmiştir. Ancak buna rağmen tarım Irak ekonomisinde kritik bir role sahiptir. Tarım sektörü petrol sektöründen sonra ulusal gelire katkı sağlayan en büyük ikinci sektördür.

Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi Tarım Bakanlığı bölgeyi 2014 yılında kadar tarımsal açıdan kendine yeterli hale getirmeye yönelik bir plan hazırlamıştır. Ancak kırsal alanlarda mayın temizliği yapılmadan insanları kırsala ve tarımsal üretime yöneltmek zor olabilir.

in these areas created a threat to village life and agriculture. Thus, the population has been forced to migrate to seek opportunities in the urban areas.

Traditionally, the population of the region have lived in villages and have made their livelihoods as farmers and with mainly sheep husbandry. The fertile soil and relatively high amounts of rainfall has led the region known as the "bread basket" (granary) of the Middle East.

In general, the agricultural sector in Iraq has been overlooked in the last 30 years due to reasons such as on-going conflicts, decrease in the fertility of the soil and misuse of water sources. Even though this is the case, agriculture still holds a critical role in the economy of Iraq. The agricultural sector, following the petrol industry, is the second largest sector contributing to the national income in Iraq.

The Iraqi Kurdistan Regional Government Ministry of Agriculture has developed a plan to ensure a self-sufficient agriculture in the region until 2014. However, it seems difficult to direct locals to the rural regions and agricultural activities without cleaning the mines in the rural areas.

Duhok / Dihok

Duhok eyaleti tarım ve orman alanında önemli bir potansiyele sahiptir. Duhok Tarım Müdürlüğü bölgedeki çeşitliliği korumak ve geliştirmek için çalışmalar yapmıştır. Bölgede ağaçlandırmayla ilgili çalışmaların yanı sıra arıcılığı geliştirmek için de arıcılara "modern arıcılık" konusunda eğitimler verilmiştir.

Irak'ın Türkiye'ye açılan ana ticaret yolunun Duhok'tan geçmesi sınır ötesi ticaret geliştikçe bölgenin ekonomik canlılığının artmasına neden olacaktır.

The province of Dihok has a significant potential in terms of agriculture and forest areas. The Dihok Directorate of Agriculture conducted various activities to preserve and develop the diversity in the region. Besides the reforestation activities in the region, training on modern beekeeping is also given to beekeepers .

As the main trade route from Iraq to Turkey passes through Dihok, progress in the cross border trade will boost the economic livelihood of the region with.

Erbil / Erbil

Erbil bölgesi aldığı yağış miktarı ve ılıman iklimiyle tarım için elverişli bir bölgedir. Bölgede 300'den fazla kümes hayvanı çiftliği bulunmaktadır. Bunun yanında Erbil'de büyük ölçekli domates, salatalık ve kavun yetiştiriciliği yapılmaktadır.

With the amount of rainfall and moderate climatic conditions, Erbil is a region which is suitable for agricultural activity. There are more than 300 poultry farms in the region. In addition, a large scale of tomato, cucumber and melon cultivation is conducted in Erbil.

Kerkük / Kirkuk

Kerkük, Irak petrol sanayinin merkezlerinden biridir. Bunun yanında tarımın da Kerkük ekonomisinde önemli bir payı vardır. Bölge sebze ve tahıllarıyla tanınmaktadır.

Kirkuk is the centre of Iraq's petrol industry. Additionally, agriculture also plays an important part in the economy of Kirkuk. The region is known for its vegetable and grain cultivation.

Kerkük

Ninova / Nineveh

En büyük şehri Musul'dur. Musul genel olarak petrol sanayi açısından önemlidir. Tarımın bölge ekonomisine katkısı yüzde 50 civarındadır. Tarım, süt ve süt ürünleri ve şeker pancarı üretimi üzerine yoğunlaşmıştır.

Mosul is the largest city of Nineveh. Mosul is an important city in terms of the petrol industry. The economical contribution of agriculture to the region is close to 50 per cent.

Agricultural activities concentrate on milk and dairy products and cultivation of sugarbeet.

Süleymaniye / Suleymaniya

Süleymaniye tarihi ve kültürel değerlerinden dolayı bölgenin turizm merkezidir. Bunun yanı sıra buğday üretimi bölge açısından önemlidir.

Due to its historical and cultural traits Suleymaniya is a centre of touristic attraction for the region. In addition, wheat cultivating is also an important for the region.

IRAK KÜRDİSTAN BÖLGESEL YÖNETİMİNDE ARICILIĞIN DURUMU CURRENT STATE OF BEEKEEPING IN IRAQI KURDISTAN REGIONAL GOVERNMENT

Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nde arıcılıkla ilgili veriler yeterli olmamakla birlikte, bu bölgede binlerce yıldır arıcılığın yapıldığı bilinmektedir. Bölgede 16 bin arıcının olduğu, 2008 yılında 625 ton bal üretimi yapıldığı belirtilmektedir.

Bu üretimin son yıllarda 800 tona çıktığı ifade edilmektedir. Bölge insanının yalnızca yüzde 8'inin bal tükettiği, bölgede üretilen balların çoğunun Suriye, Birleşik Arap Emirliği ve Irak'ın diğer bölgelerine satıldığı görülmektedir. Bölge arıcıları 2004 yılında örgütlenmiş ve uluslararası arıcılık birliğine dahil olmuş, ilk kez 2007 yılında Fransa'daki Uluslararası Arıcılık Konferansı ve Fuarı'na (Apimondia 41) katılım sağlamışlardır. 2009 yılında Arjantin'de düzenlenen Apimondia 42 kongresine finansal yetersizlikten dolayı katılım gösterilememiş olsada 2013 yılında Ukrayna'da düzenlenen Apimondia 43 kongresine ve fuara katılım sağlanmıştır.

Arı yetiştiricisi, arı koloni sayısı ve üretilen arı ürünleri istatistikleriyle ilgili sistemli, düzenli kayıt sistemi olmaması bölgede planlama ve uygulama çalışmalarını etkilemektedir. Tüm bunlara karşın bölgenin üç ilinde bundan on yıl önceki verilere

Although the data about beekeeping in the Iraqi Kurdistan Region is not sufficient, the region is well known for beekeeping over thousands of years. It is also known that there are 16,000 beekeepers and 625 tons of honey was produced in 2008. It is declared that the honey production increased to 800 tones in recent years. The population of the region consume only 8% of the honey produced and the remaining majority is sold to Syria, United Arab Emirates and other regions of Iraq. Beekeepers of the region became organized in 2004 and joined the international union of beekeepers, and then participated for the first time to the International Apicultural Congress and Fair (Apimondia 41) held in France in 2007. Although, they were not able to attend Apimondia 42 held in Argentina in 2009 due to financial difficulties, participation to Apimondia 43 held in the Ukraine in 2013 was achieved.

Absence of systematic and organized registration system to collect data on beekeeping, number of colonies and production of bee products, adversely affects planning and implementation of activities in the region.

göre üçte biri yeni, yani modern kovanlar, üçte ikisi ise geleneksel kovanlar olmak üzere toplam 80 bin civarında kovan bulunmaktadır.

Irak Kürdistan Bölgesel Yönetiminde 15 yıldır uluslararası kuruluşların desteklediği çeşitli arıcılık projeleri uygulanmaktadır. Projelerin büyük kısmı yurtdışı kaynaklı olup, kimisi yalnızca sınırlı sayıda köyleri kapsarken kimisi büyük ölçekli uygulanmıştır.

Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi Arıcılık Verileri

Despite this, data of the last decade shows that there are approximately 80,000 hives in the region, of which a third are new (modern hives), and two thirds of the hives are traditional ones.

In the last 15 years, various beekeeping projects have been implemented in the Iraq Kurdistan Region with the support of international organisations. Many of these projects have foreign funding; some projects were of a large scale, while some included limited number of villages within their scope.

Iraqi Kurdistan Region Beekeeping Data

İller / Provinces		Yıllar / Years			
		2000	2001	2002	2004
Süleymaniye / Suleymaniya	Yeni kovan / New hives	8367	14674	18062	23129
	Eski kovan / Old hives	63205	58608	34116	49197
	Toplam / Total	71572	73282	52178	72326
Kerkük / Kirkuk	Yeni kovan / New hives	383	894	1247	1240
	Eski kovan / Old hives	1473	2895	1970	2440
	Toplam / Total	1856	3789	3217	3680
Erbil Balain / Erbil Balain	Yeni kovan / New hives	434	694	0	1351
	Eski kovan / Old hives	9364	15881	0	2934
	Toplam / Total	9798	16575	4216	4285
Toplam / Total	Yeni kovan / New hives	9184	16262	19309	25720
	Eski kovan / Old hives	74042	77384	36086	54571
	Toplam / Total	83226	93646	59611	80291

IRAK KÜRDİSTAN BÖLGESEL YÖNETİMİ'NDE ARICILIK PROJELERİ

BEEKEEPING PROJECTS IN THE IRAQI KURDISTAN REGIONAL GOVERNMENT

Arıcılığın Irak'ta 5,000 yıllık bir tarihinin olduğu tahmin edilmektedir. 1970-1980 yıllarında tarımla uğraşanların büyük çoğunluğunun arıcılık yaptığı ve Irak'ta o yıllarda 500 bin geleneksel arı kovanının olduğu düşünülmektedir.

Ancak son 20-30 yılda Irak'taki arıcılık sektörü başta çatışma ortamı olmak üzere çeşitli sebeplerle tahribata uğramıştır. Savaş, göç, kuraklık, dışarıdan gelen varoa parazitleri gibi nedenler Irak'taki arıcılığı bitme noktasına getirmiştir.

Beekeeping has existed in Iraq for the last 5,000 years. It is assumed that, between 1970 and 1980, the majority of people actively engaged in agriculture were also conducting beekeeping and there were approximately 500 thousand traditional bee hives in Iraq.

Unfortunately, in the last 20-30 years, the beekeeping sector has deteriorated in Iraq, due to the conflict environment. Factors such as war, migration, draught and externally arrival of varoa parasites has almost brought the beekeeping sector in Iraq to the endpoint.

Irak'ta savaş ve çatışmalar sonrası yaşamın normale dönmesiyle insanların arıcılığa ilgisi de artmış durumdadır. Irak'lı çiftçiler arıcılık potansiyelini eski haline getirebilmek amacıyla çalışmalar başlatmışlardır. Ancak ülkede var olan sıkıntılar çiftçilerin arıcılığı sağlıklı yapmasına ve gelir elde etmesine engel olmaktadır.

Irak'ta arıcılıkla ilgili temel sorunlar şöyle sıralanabilir:

- Bölgesel planlama yetersizliği,
- Güvenlik sorunları,
- Altyapı eksikliği (yollar gezgin arıcılığı zorlaştırıyor),
- Modern arıcılık malzemesi bulma sıkıntısı,
- Komşu ülkelerden Irak'a gelen sahte ve ucuz bal,
- Bal kalitesiyle ilgili bilgisizlik ve standartların bulunmaması,
- Dışarıdan arı/arıcılık malzemesi alınmasıyla ülkeye getirilen arı hastalıkları (varoa gibi),
- Modern arıcılıkla ilgili bilgi eksikliği,
- Ürünlerin değerinde pazarlanamaması sorunu,
- Arıcılık örgütlerinin kapasitelerinin yetersizliği.

As the conflict and war situation has come to an end in Iraq, the interest of people in beekeeping has increased. Iraqi farmers have begun to conduct activities to bring beekeeping to its former potential. However, the problems faced in Iraq are creating barriers for farmers to successfully carry out beekeeping and to ensure income generation.

The main problems concerning beekeeping in Iraq are as follows:

- Insufficient regional planning,
- Security problems,
- Lack of infrastructure (roads make migratory beekeeping difficult)
- Difficulties to access modern beekeeping
- Equipment, artificial and cheap honey brought into Iraq from neighbouring countries
- Lack of knowledge on quality of honey and absence of standards
- Bee diseases (such as Varoa) entering into the country carried by foreign bees/ beekeeping materials
- Lack of knowledge on modern beekeeping
- Problems regarding marketing the products within their value
- Inadequate capacity of beekeeping organizations

**IRAK KÜRDİSTAN BÖLGESEL YÖNETİMİ'NDE
UYGULANAN ARICILIK PROGRAM VE PROJELERİ**
BEEKEEPING PROGRAMS AND PROJECTS IMPLEMENTED
IN THE IRAQI KURDISTAN REGIONAL GOVERNMENT

Savaş ve çatışma ortamının düzelmesiyle birlikte ülkede arıcılığı yeniden canlandırmak için ülkenin farklı yerlerinde farklı kurumlarca arıcılıkla ilgili projeler hayata geçirilmiştir.

As the war and conflict situation has come to an end, different projects to revive beekeeping have been implemented by various organisations in different parts of the country.

IRAK'TA TARIMDA YENİDEN YAPILANDIRMA VE GELİŞTİRME PROGRAMI (ARDI)

AGRICULTURE RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT PROGRAM FOR IRAQ (ARDI)

Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) tarafından fonlanan ve Kalkınma Alternatifleri A.Ş - Development Alternatives Inc. (DAI) tarafından uygulanan bu program Irak'ta tarımı geliştirmeye yönelik en önemli çalışma niteliğindedir.

Program Irak'ta arıcılık alanındaki desteği 3 ana başlık altındavermiştir:

- Toplum temelli arıcılık projelerinin desteklenmesi,
- Bölgesel ve ulusal düzeyde arıcılık, birliklerinin kurulmasının desteklenmesi,
- Tarım Bakanlığı'nın toplumsal grupların, özel sektörün araştırma ve büyüme aktivitelerinin desteklenmesi

Funded by the United States Agency for International Development (USAID) and implemented by Development Alternatives Inc. (DAI), program was the most important effort to develop agriculture in Iraq.

Program has provided support in the field of beekeeping under three separate headings:

- Supporting community based beekeeping projects
- Supporting the establishment of beekeeping associations at the regional and national level
- Supporting the research and growth activities of the private sector and the community groups of the Ministry of Agriculture

ARDI kapsamında yapılan çalışmalar şöyle özetlenebilir:

- Rashidia’da 3.000 arıcının faydalanacağı bir eğitim merkezinin yapımına destek verilmiştir.
- Kerbala’da Irak geneli için kraliçe arı üretimi yapacak örnek bir arı üretim tesisi kurulmasına destek verilmiştir.
- Kürdistan Profesyonel Arıcılar Birliği’ne Arıcılık Eğitim tesisinin onarımı için destek verilmiştir. Bu tesis yerel arıcılar, üniversiteler, tarım meslek liseleri ve Tarım Bakanlığı tarafından arıcılık eğitimlerinde kullanılmaktadır.
- Modern arıcılık malzemesi üretebilecek marangozlara eğitim ve malzeme desteği verilmiştir.
- Süleymaniye’de bir eğitim merkezinin inşaatına destek verilmiştir.
- Kerkük, Duhok ve Erbil’de arıcı birliklerinin kurulmasına destek verilmiştir.
- Petek dönüştürme projesi uygulanmıştır.
- Kürdistan Profesyonel Arıcılar Birliği, Tarım Bakanlığı ve Gençlik Faaliyetleri Örgütü - Youth Activities Organization (YAO) işbirliği ile 2 köyde arıcılığı destekleme projesi yürütülmüştür.

Süleymaniye’nin 2 köyünde 2005 yılında YAO tarafından yürütülen projede Tarım Bakanlığı tarafından eğitilen teknik eğitimciler köylere giderek arıcılara yeni teknolojilerle ilgili eğitimler vermişlerdir. Proje için seçilen iki köy Süleymaniye’de bulunan Bashart ve Tappi-Safa köyleridir. Bu proje şunları amaçlamıştır:

- Bal üretimini kalite ve miktar açısından geliştirmek ve arttırmak,
- Arıcıların gelirini arttırmak,
- Dezavantajlı gruplara gelir getirici bir fırsat yaratmak,

The activities within the scope of ARDI are summarised below:

- Construction of a training centre in Rashidia to be used by 3,000 beekeepers was supported.
- Construction of the first bee breeding facility in Karbala that breed queen bees for whole Iraq was supported.
- Repairment of the Beekeeping Training Facility of the Kurdistan Professional Beekeepers Association was supported. This facility is used for conducting beekeeping trainings by local beekeepers, universities, agricultural secondary education institutions and the Ministry of Agriculture.
- Training and material support was provided to carpenters who can produce modern beekeeping materials.
- Construction of a training centre in Suleymaniya was supported.
- Establishment of beekeeping associations in Kirkuk, Duhok and Erbil were supported.
- A honeycomb transformation project was implemented.
- Project on Supporting Beekeepings implemented in 2 villages in cooperation with the Kurdistan Professional Beekeepers Association, Ministry of Agriculture and the Youth Activities Organization (YAO) were conducted.

Technical trainers, who were trained by the Ministry of Agriculture, conducted trainings on new technologies for beekeepers by visiting villages within the scope of the project implemented by YAO in two villages in 2005. These two villages of Suleymaniya were the villages of Bashart and Tappi-Safa. The aims of this project are:

- To improve and increase the quality and level of honey production
- To increase the income of beekeepers
- To create income-generating opportunities for disadvantaged groups

DİĞER PROJELER OTHER PROJECTS

Mennonite Merkezi Komitesi (MCC) tarafından Duhok'a bağlı Beban, Ain Baqara ve Karenjik köyleri ile Musul ve Duhok arasındaki Ninevah Ovası'nda uygulanan Zahko Küçük Köyler Projesi kapsamında özellikle kadınlara yönelik arıcılık desteği verilmiştir. Bu proje Dr. Abid Hassan tarafından koordine edilmiş ve projeye zorla yerlerinden edilmiş 25 kadın katılmıştır.

Ayrıca "Friends of Kurdistan" isimli Kanada kökenli bir sivil toplum kuruluşu arıcılığa başlamak isteyenlere 150 ABD doları başlangıç sermayesi veren küçük ölçekli bir proje uygulamıştır.

The Mennonite Central Committee (MCC) implemented the Zahko Small Villages Project, with a special emphasis on supporting women in beekeeping, in the Beban, AinBaqara and Karenjik villages of Duhok and the Ninevah Valley located between Musul and Duhok. This project was coordinated by Dr. Abid Hassan and 25 women who had been forced to leave their homes, participated to the project.

A Canada-based civil society organisation "Friends of Kurdistan" implemented a small scale project by providing a startup fund of 150 USD to start beekeeping activities.

IRAK KÜRDİSTAN BÖLGESEL YÖNETİMİ ARICI BİRLİKLERİ BEEKEEPING ASSOCIATIONS IN THE IRAQI KURDISTAN REGIONAL GOVERNMENT

Bölgenin dört ilinde arıcıların kurduğu birlikler mevcuttur; Erbil, Süleymaniye, Duhok ve Kerkük. Bu dört arıcı birliği bir network olarak Kürdistan Beekeepers

Association Network üst örgütlerini kurmuşlardır. Ekim 2013'de Ukrayna Kiev'de düzenlenen Apimondia 2013 Uluslararası Arıcılık Kongresi'nde Kürdistan arıcılarını temsilen fuara katılım sağlamıştır. Kürdistan Profesyonel Arıcılar Birliği'nin (Süleymaniye Arıcılar Birliği) 1,300 üyesi bulunmaktadır. Bölgedeki en aktif arıcı birliklerinden biridir. Süleymaniye Tarım Müdürlüğü'nde bir arıcılık departmanı açtırmayı başarmışlardır.

Kürdistan Tarımsal Yapılanma ve Kalkınma Kurumu (KARDO) Duhok'ta 1000-1500 civarında potansiyel arıcı olduğu tahmin etmekle birlikte arıcı üye sayısı ile ilgili net bilgi sunamamaktadır. KARDO'dan alınan bilgiye göre 2004 yılı için Duhok'ta 3,119 arıcı ve 41,500 civarında arı kolonisi olduğu ifade edilmektedir. Arı kolonilerinin 15,500'e yakını geleneksel yöntemle uygulanan kovanlarda bulunmaktadır. Ortalama kovan başı bal üretimi yıllık 10-15 kg'dır.

Bu birliklerin yanı sıra Erbil'in Şaklava kasabasında kurulmuş Gulal Arıcılar Birliği bulunmaktadır. Bu birliğin üye sayısı ile ilgili herhangi bir bilgiye erişilememiştir. Ancak Erbil Tarım Müdürlüğü Bitki Koruma Müdürü Abdul-Rahim Ömer'in Erbil'de farklı bölgelerde bal üretimiyle ilgili yapmış olduğu çalışma sonrasında hazırladığı "Arıcılığa Giriş-Introduction to Beekeeping" kitabında Erbil'deki arıcılıkla ilgili bilgiler bulunmaktadır. Bu yayının yalnızca 1.000 adet baskısı yapılmıştır.

Beekeepers have established associations in 4 provinces of the region: Erbil, Suleymaniya, Dihok and Kirkuk. These four beekeeping associations have established an overarching organisation called the Kurdistan Beekeepers Association Network. Representation of the Kurdistan beekeepers was ensured by participation to the Apimondia 2013 International Apiculture Congress held in Kiev, Ukraine in October 2013 to. The Kurdistan Professional Beekeepers Association (Suleymaniya Beekeepers Association) has 1,300 members. It is one of the most active beekeeping associations in the region. The Association has succeeded in convincing the Suleymaniya Directorate of Agriculture to establish a beekeeping department.

Kurdistan Agricultural Reconstruction and Development Organisation (KARDO) estimates approximately 1,000-1,500 potential beekeepers in Dihok, although there is absence of absolute information on the number of beekeepers. According to the information received from KARDO, there were 3,119 beekeepers in 2004 and close to 41,500 bee colonies. Of these, nearly 15,500 colonies are kept in hives by means of traditional methods. The annual yield of honey per hive is 10-15kg on average.

In addition to these associations, Gulal Beekeepers Association was established in the Erbil town of Shalava. Information regarding the number of members of this association was not found. However, the book titled "Introduction to Beekeeping" written by Erbil Directorate of Agriculture Vegetation Protection Director Abdul-Rahim Ömer regarding his research on honey production in the different regions of Erbil, gives information about beekeeping in Erbil in, written by. Only 1,000 copies of this book were printed.

BÖLGEDE ARICILIĞIN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK ÖNERİLER

RECOMMENDATIONS FOR DEVELOPING BEEKEEPING IN THE REGION

Bölgede arıcılığın geliştirilmesine yönelik genel düzeyde önerileri şöyle sıralanabilir:

- Bölgede arıcılığın mevcut durumunu ortaya koyacak detaylı bir araştırmanın yapılması,
- Bölge genelinde arıcılığı bütün boyutlarıyla geliştirecek bir bölgesel planın ve stratejinin hazırlanması,
- Bölge Tarım Bakanlığı bünyesine arıcılığa özel bir departmanın kurulması,
- Arı hastalıklarının erken teşhis ve tedavisi için ilgili bölümler ve arıcılık birlikleri arasında yakın bir işbirliği yapılması,

General recommendations for improvement of beekeeping can be listed as follows:

- Conducting a detailed research on picturing the current situation of beekeeping in the region,
- Developing a regional plan and strategy that improve beekeeping in the region within all the dimensions,
- Establishment of a specific department for beekeeping in the Regional Ministry of Agriculture,
- Ensure a close collaboration between the departments and beekeeping associations for the early diagnosis and prevention of bee diseases

- Arıcılıkla ilgili yeni yöntemler konusunda arıcıların düzenli olarak bilgilendirilmesi ve eğitilmesi,
- Arıların tarım ilaçlarından ölümünü önlemek için çiftçilerle arıcılar arasında işbirliği sağlanması. Bu kapsamda tarımsal ilaçlama dönemleriyle ilgili bilgilendirmelerin yapılması,
- Arıların hızlı ölümüne sebep olan hastalıklarla ilgili hükümetin gerekli ilaçların temini konusunda girişimde bulunması,
- Gezgin arıcılığı yaygınlaştırmak için devlet desteğinin olması,
- Balın pazarlanmasıyla ilgili hükümetin bal üreticilerini desteklemesi,
- Yeni arı hastalıklarının ülkeye girişini önlemek için arı ithalatıyla ilgili devletin katı kurallar koyması,
- Arıcılığı halka sevdirmeye yönelik çalışmalar yapılması,
- Gençlerin istihdamı için arıcılık desteklerinin çeşitlendirilmesi,
- Arıcılık eğitimi setinin hazırlanması.

Yerel düzeyde arıcılığın geliştirilmesiyle ilgili öneriler şöyle sıralanabilir;

- Süleymaniye’de var olan 7,000 civarında arıcı için arıcılık eğitimlerinin düzenlenmesi,
- 3,000 civarı potansiyel arıcının olduğu Erbil’de aşırı tarımsal aktiviteden kaynaklı arı kayıplarının giderilmesine yönelik çalışmalar,
- Duhok’ta buğday zararlılarına karşı yapılan ilaçlamanın zararlarının daha geniş kitlelere duyurulması ve sağlıklı veri toplama sisteminin oluşturulması,
- Arı hastalıklarıyla mücadele edilmesi,
- Bal dışında diğer arı ürünleri üretimi yapılmasının desteklenmesi.

- Providing regular information and training to beekeepers about new beekeeping methods,
- Establishing cooperation between farmers and beekeepers to prevent death of bees caused by agricultural, chemicals/pesticides; in this scope, providing necessary knowledge on the periods of agricultural spraying,
- Taking governmental measures to supply the necessary medicinal products in regard to the diseases causing rapid bee deaths,
- Providing governmental support for the widespread practice of migratory beekeeping,
- Providing governmental support to honey in regard to marketing the honey
- Developing strict rules by the government on importing of bees for the prevention of entry of new bee diseases to the country,
- Conducting activities for increasing popularity of beekeeping in the public,
- Diversify the support provided to beekeeping as an employment model for young people,
- Preparing a beekeeping training set,

Some recommendations for improving beekeeping at the local level are as follows:

- Organising beekeeping training seminars for approximately 7,000 beekeepers in Suleymaniya,
- Conducting activities to prevent bee losses due to the excessive agricultural activity in Erbil where there are approximately 3,000 potential beekeepers,
- Creating a wider public awareness concerning the harm of pesticides used against wheatworm at Dihok and creating a functional data collection system,
- Combating bee diseases,
- Supporting the production of other bee products in addition to honey,

TÜRKİYE, BÖLGEDE ARICILIĞIN GELİŞTİRİLMESİ İÇİN NELER YAPABİLİR? WHAT CAN TURKEY DO FOR THE DEVELOPMENT BEEKEEPING IN THE REGION?

Türkiye arıcılık konusunda deneyimli, bilgi birikimine sahip ve örgütlenmesini geliştirmeye çalışan bir altyapıya sahiptir. Üniversitelerinde araştırma geliştirme çalışmaları yaygınlaşmaktadır. Girdi üretiminde dünya standartlarında üretim gerçekleştirmekte, kaliteli ve markalı arı ürünleri üretimi yapmaktadır. Bu birikimini komşu ve yakın çevre ülkelerine, yakın bölgelere ihraç etme zamanı gelmiştir. Nitekim başta kamu kuruluşları olmak üzere arıcılığın geliştirilmesi için Ortadoğu, Balkanlar, Orta Asya ülkelerine küçük ölçekli proje desteği vermektedir. Bu desteğin özel sektör ve arı yetiştiricileri birliğiyle yapılması, üniversitelerin sürece katılması hem anlamlı hem de etkili olacaktır. Kalkınma Bakanlığı ile Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi arasında 2013 yılında imzalana Bölgesel Kalkınma İşbirliği Protokolü Türkiye'nin arıcılık konusunda bu bölge için yapabileceklerin mümkün olduğunu göstermektedir.

Turkey has a solid infrastructure on beekeeping that build upon experience, knowledge and structural organisation which continues to develop.

Research and Development activities are becoming more widespread in universities. Inputs are produced within world standards and bee products are of quality and branded. Now it is time to share and transfer this know-how to neighbour and close proximity countries.

Support to small scale projects have been provided by Turkish public institutions to Middle Eastern, Balkan and Central Asia countries. It would be more meaningful and effective to give support in collaboration with the private sector and beekeeping associations, and to include universities to the process. The signing of the Regional Development Cooperation Protocol between the Iraqi Kurdistan Region and the Turkish Ministry of Development in 2013 shows the feasibility of Turkey's contribution to beekeeping in the region.

Türkiye'nin bölge arıcılığının geliştirilmesi kapsamında aşağıdaki konularda desteği olabilir;

- Arıcılık konusunda mevcut durumu belirleme, orta ve uzun vadeli planlama çalışmalarına katkı sağlama,
- Kaliteli girdi sağlama veya bu girdilerin bölgede üretilmesine yönelik teknik, finansal destek verme, bölgeye yatırım yapma,
- Arı ırkı ıslahı başta olmak üzere arı hastalıkları, genetik çalışmalar, arı florası gibi araştırmalar kapsamında üniversitelerle işbirliği yapma,
- Arıcılık eğitimi modüllerinin hazırlanması ve yayım hizmetleri konusunda kurumsal kapasitenin geliştirilmesine destek verme, bölge arıcılarının Türkiye'ye çalışma ziyaretleri yapması,
- Arıcılıkla ilgili hem kamu hem de sivil toplum örgütlerinin kapasitesini geliştirmeye yönelik eğitimler verme,
- Arıcılığı izlemeye yönelik model geliştirme ve uygulamaya teknik destek verme,
- Arı ürünlerinin çeşitlendirilmesi, kalitesinin sağlanması ve denetlenmesi konularında hizmet verme,
- Gençlerin arıcılık sürecine katılmasına yönelik modeller geliştirme, kredi ve diğer destek mekanizmalarının kurulmasını sağlama.
- Bölge ballarının işlenmesine, marka yaratılmasına ve pazarlanmasına yönelik altyapı çalışmalarına katkı sağlama,
- Arıcılığın istihdam yaratması, temel gelir kaynağı olmasının sağlanması konularında görsel, yazılı materyallerin üretilmesine destek verme.

Turkey may provide support to the development of beekeeping in the region within following topics:

- Analysing the current situation of beekeeping and giving contribution to mid and long-term planning,
- Providing inputs in good quality or giving technical and financial support for production in the region, doing investment in the region,
- Establishing cooperation with universities for conducting research on bee diseases, genetic studies, bee flora and especially bee breeding,
- Developing beekeeping training modules and supporting the institutional capacity for dissemination, providing opportunities to beekeepers of the region for conducting study visits to Turkey,
- Organising capacity building trainings on beekeeping for related public institutions and civil society organisations,
- Providing technical support for developing models and implementation techniques for monitoring beekeeping activities,
- Provision of services for diversifying bee products, ensuring and monitoring of their quality,
- Developing models to encourage young people to participate in beekeeping, supporting establishment of funding/loan and other support mechanisms,
- Supporting establishment of infrastructure for processing honey produced in the region, creation of brands and marketing products,
- Giving support to production of visual and print materials to encourage job creation and employment, and to raise awareness on beekeeping as a means of income generation,

Kaynaklar / References

<http://www.apinews.com/en/news/item/8613-irak--honey-production-in-kurdistan-region>
(Accessed on 31 October 2014)

https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/assessments/KRG%20Youth%20Labor%20Market%20%26%20Entrepreneurship%20Assessment_Final_May%202014.pdf (Accessed on 01 November 2014)

<http://mcciraq.wordpress.com/2012/10/31/beekeeping-helps-iraqi-women-rebuild-lives/>
(Accessed on 03 November 2014)

Videolar / Videos

<http://www.youtube.com/watch?v=OATSeNWnPco>

<http://www.youtube.com/watch?v=nQR5LJaUZ7o>

<http://www.youtube.com/watch?v=AbqSUxslADY>

Yararlı olabilecek web sayfaları / Useful web links

<http://www.mofa.gov.iq/documentfiles/InvestmentOverview.pdf>

http://www.yourmiddleeast.com/features/the-other-side-of-kurdistans-success-story_10752

<http://www.beekeeping.com/articles/us/iraq.htm>

<http://www.docstoc.com/docs/68590253/Beekeeping-Contracts>

<http://apisenterprises.com/iraq/index.html>

http://apisenterprises.com/iraq/Final%20Report_mod.htm

<http://mcciraq.wordpress.com/2012/10/31/beekeeping-helps-iraqi-women-rebuild-lives/>

Kalkınma Atölyesi Barış ve Kalkınma Programı

Kalkınma Atölyesi, sosyal kalkınma çalışmalarını başta toplumun en kırılgan kesimleri olmak üzere bütün insanlığın gelişmesi, özgürleşmesi, ilerlemesi, temel sosyal, ekonomik ve çevresel göstergelerin iyileşmesi ve toplumsal eşitsizliğin azaltılması olarak tanımlamaktadır.

Barış düşmanlığın, kavganın, kötülüğün, kinin, nefretin olmadığı, savaşların gerçekleşmediği, huzurun, insan haklarının, saygının hakim olduğu toplumsal ilişkilerdir. Barış ve kalkınma birbirini destekleyen, katkı sağlayan kavramlar ve ortamlardır.

Bu anlayışla yola çıkan Kalkınma Atölyesi, Türkiye'nin komşu olduğu ülke ve bölgelerdeki toplumlarla barış ve kalkınma ilişkilerini geliştirmek amacıyla bir sosyal kalkınma programı geliştirmektedir. Bu kapsamda ülkeler arasındaki ilişkileri geliştirmek ve toplumların birbirlerini tanıması ve işbirliği yapması amacıyla belirlenen konulardan biri arıcılıktır. Arıcılık hem barışı hem de kalkınmayı sağlayacak, toplumların bir masa etrafına oturmasına imkân yaratacak, bilgi alverişi ile ticari ilişkileri geliştirebilecek tarafsız, ortaklaşabilecek konulardan biridir.

Kalkınma Atölyesi'nin bu program kapsamında gerçekleştirdiği ilk çalışması Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi sorumluluğundaki coğrafyada Arıcılık Mevcut Durum Raporu'nun hazırlanması olmuştur. İkinci çalışma ise Kalkınma Atölyesi gönüllüsü ve ortağı tarafından Ermenistan'da yapılan alan çalışması ile mevcut durum raporunun hazırlığıdır. Gönüllü emek ve yeterli finansal kaynaklar oldukça ülke ve bölge raporlarının hazırlanarak yaygınlaştırılması çabası devam ederken Barış ve Kalkınma Programı'nın bundan sonraki aşaması fon kaynağına bağlı olarak ülkelerin arıcılık sektör temsilcileriyle uygulamaya yönelik adımların atılması olacaktır.

Development Workshop's Peace and Development Programme

The Development Workshop's Peace and Development Programme is devoted to the objectives of improving the living conditions of humanity, especially of the most fragile sectors of society, and of liberation and progress as well as to improve the fundamental social, economic and environmental indicators and the alleviation of social inequality.

Peace is a state of social relations marked by a lack of enmity, wars, inequity, hatred and warfare, which is on the contrary marked by calm, prevailing human rights and respect. Peace and development as concepts and states of affairs support and contribute to one another.

Working with this understanding, the Development Workshop is formulating a social development project with the aim of strengthening peace and development relations between Turkey and its neighbouring countries and regions. Beekeeping is one of the fields which has been established as a means of developing relations and cooperation between countries. Beekeeping is a neutral and shared field which can facilitate the exchange of information and trade relations between societies which also render them to sit around a table possible, thereby strengthening peace and development.

In this regard, the first undertaking of the Development Workshop has been the preparation of the Beekeeping Current Situation Report for the region administrated by the Kurdistan Regional Government in Iraq. A second undertaking was carried out by a volunteer and a partner of the Development Workshop which entailed a field study in Armenia and preparations towards a current situation report. While efforts towards the preparation and distribution of more country and region reports will continue as long as there is volunteer labour and sufficient finances, the next step for the Peace and Development Programme, in line with the availability of grant funding, is to take implementation oriented steps with beekeeping sector representatives in different countries.

